

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΞΑΝΑΣΤΑΥΡΩΝΕΤΑΙ

«Και στο πιο μικρό πετραδάκι, και στο πιο
ταπεινό λουλούδι, και στην πιο σκοτεινή
ψυχή, βρίσκεται αλάκερος ο Θεός».

Κάθεται

ο Αγάς της Λυκόβρυσης στο μπαλκόνι του απάνω από την πλατεία του χωριού, καπνίζει το τσιμπούκι του και πίνει ρακή. Ψιχαλίζει ήσυχα, τρυφερά, και στα γυρτά χοντρά μουστάκια του, τα φρεσκοβαμμένα με καραμπογιά, κρέμονται λαμπυρίζοντας μερινιές φιχάλες· κι ο Αγάς, ξαναμμένος από τη ρακή, τις αναγλείφει να δροσερέψει. Δεξά του στέκεται όρθιος ο σείζης, ένας θεόρατος άγριος ανατολίτης, αλλήθωρος και κακομούτσουνος, με την τρουμπέτα του· ζερβά του κάθεται διπλοπόδι, απάνω σε βελουδένιο μαξιλάρι, ένα όμορφο στρουμπουλό τουριόπουλο, που του ανάβει κάθε τόσο το τσιμπούκι και του γεμίζει ακατάπαυτα την κούπα του ρακή.

Μισοσφαλνάει τα μαχμουρλίδινα μάτια και χαίρεται ο Αγάς τον απάνω κόσμο· όλα τα 'ιαμε καλά ο Θεός, συλλογιέται, πετυχεμένο πράμα είναι ο κόσμος τούτος, τίποτα δεν του λείπει: αν πεινάσεις, έχει φωμί και κρέας κοικινιστό και πιλάφι με κανέλα· αν διψάσεις, έχει το αθάνατο νερό, τη ρακή· αν νυστάξεις, έχει κάμει ο Θεός τον ύπνο, ένα κι ένα για τη νύστα· αν θυμώσεις, έχει κάμει το βούρδουλα και τα πισινά του ραγιά· αν σε πιάσουν τα μεράκια σου, έχει κάμει τον αμανέ. Κι αν θες να ξεχάσεις τα ντέρτια και τα βάσανα του κόσμου, έχει κάμει το Γιουσουφάκι.

μαχμουρλίδικος: που χαρακτηρίζεται από νωχέλεια, νωθρότητα

— Μεγάλος μάστορας είναι ο Αλλάχ, μουρμούρισε συγκινημένος, μεγάλος μάστορας, μεραιλής· κόβει το μυαλό του· πώς του ήρθε τώρα κι έιαμε τη ραϊκή και το Γιουσουφάκι!

Βουριώνουν τα μάτια του Αγά από τη θρησιευτική ιατά-
 νυξη κι από το πολύ ραικοπότι. Σιύβει από το μπαλιόνι και
 καμαρώνει τους ραγιάδες του να σουλατσέρνουν στην πλατεία
 φρεσκοζουρισμένοι, γιορτοντυμένοι, με τα ιόνινα φαρδιά
 ζωνάρια, με τα νιοπλυμένα κοντοβράκια, με τα γαλάζια τουζ-
 λούκια. Άλλοι φορούν φέσι, άλλοι σαρίκι, άλλοι σκούφο από
 αρνίσια προβιά. Οι πιο ασίκηδες έχουν και στο αυτί τους ένα
 κλωνί βασιλικό ή ένα τσιγάρο.

Τρίτη της Λαμπρής, τώρα τέλεφε η λειτουργιά. Γλυσιά,
 τρυφερή μέρα, ήλιος, φιχαλίζει, μύρισαν οι λεμονανθοί, μπου-
 πουικιάζουν τα δέντρα, ανασταίνονται τα χόρτα, ανεβαίνει ο
 Χριστός από κάθε σβωλαράκι χώμα. Σουλατσάρουν οι χριστιανοί
 στην πλατεία, σμίγουν οι φίλοι, ασπάζεται ο ένας τον άλλο,
 λεν «Χριστός ανέστη» κι ύστερα καθίζουν στον καφεéné του
 Κωσταντή ή κάτω από το μεγάλο πλάτανο στη μέση της
 πλατείας, παραγγέλνουν ναργιλέδες και καφέδες κι αρχίζει,
 σαν την φιλή βροχή, το γλυκό κουβεντολόι.

— Τέτοια θα 'ναι κι η Παράδεισο, λέει ο Χαράλαμπος ο
 ικανηλανάφτης· ήλιος απαλός, σιγανή βροχούλα, λεμονιές
 ανθισμένες, ναργιλέδες και φιλή κουβέντα στους αιώνες των
 αιώνων.

Στην άλλην άκρα της πολιτείας, πίσω από τον πλάτανο,
 υφώνεται φρεσκοαβεστωμένη, με το χαριτωμένο καμπαναριό
 της, η εκκλησία του χωριού, η Σταύρωση του Χριστού. Η
 πόρτα της είναι σήμερα στολισμένη με βάγια και δάφνες.
 Γύρα τρογύρα, τα μαγαζάνια και τα εργαστήρια του χωριού:
 Το σαμαράδιο του αγριάνθρωπου Παναγιώταρου, που τον λεν
 και Γυφοφά· γιατί μια φορά έφεραν στο χωριό το γύφινο αγαλ-

*τουζλούκι και τουσλούκι: είδος περισκελίδας, μάλλινο παντελόνι
 ασίκης: ωραίος νέος, λεβέντης, παλικάρι*

ματάκι του Μ. Ναπολέοντα, και το 'φαε' κι ύστερα έφεραν ένα άλλο, του Κεμάλ-πασά, και το 'φαε κι αυτό' κι ύστερα έφεραν του Βενιζέλου, και το 'φαε κι αυτό. Δίπλα, το μπαρμπέρινο του Αντώνη «Ο Ερωτόκριτος», κι απάνω στην πόρτα κρεμασμένη μια ταμπέλα, με μεγάλα κόκκινα γράμματα του αιμάτου: «Εξέρχονται και οδόντες»! Πιο πέρα το χασάπικο του κυρ Δημητρώ του κουτσού: «Κεφαλάκια φρέσκα, η Ηρωδιάς». Κάθε Σάββατο σφάζει ένα μουσιάρι και, πριν το σφάζει, του χρυσώνει τα κέρατα, του μπογιατίζει το κούτελο, του περνάει κόκκινες κορδέλες στο λαιμό και το γυρίζει στο χωριό κουτσαίνοντας και τελαλίζει τις χάρες του. Και τέλος ο περίφημος καφενές του Κωσταντή, μακρόστενος, δροσερός, που μοσχομυρίζει καφέ και τουμπειί και φασικόμπλο το χειμώνα. Και στον τοίχο του δεξιά κρέμονται, καμάρι του χωριού, τρεις μεγάλες γυαλιστερές λιθογραφίες: η Γενοβέφα από τη μια μεριά, μισόγυμνη μέσα σ' ένα δάσο τροπικό· από την άλλη μεριά, η βασίλισσα Βικτώρια, παχιά, γαλανομάτα, με τεράστιο στήθος παραμάνας· και στη μέση, άγριος, με γκρίζα θυμωμένα μάτια, μ' έναν αφηλό σκούφο αστρακάν, ο Κεμάλ-πασάς.

Όλοι αγαθοί άνθρωποι, δουλευταράδες, καλοί νοικοκυραίοι, πλούσιο το χωριό, κι ο Αγάς του καλός άνθρωπος κι αυτός, μεραιλής, που πολύ αγαπάει τη ρακή, τις βαριές μυρωδιές, μόσκο και πατσουλί, και το αφράτο τουρσιόπουλο, που ιάθεται ζερβά του, στο βελουδένιο μαξιλάρι. Κοιτάζει τώρα τους χριστιανούς, όπως κοιτάζει ο βοσκός τα καλοθρεμμένα αρνοπρόβάτα του και χαίρεται.

«Καλοί άνθρωποι», συλλογίζεται, «γέμισαν κι εφέτο το κελάρι μου πεσιέσια της Λαμπρής – τυριά, κουλούρες σουσαμωτές, τσουρέκια, κόκκινα αυγά... Ένας, ας είναι καλά, μου 'φερε κι ένα λαγηνάκι χιώτικη μαστίχα για το Γιουσсуφάκι μου, να μασάει και να μυρίζει το στομάτικι του...»

Είπε, κι έριξε μια τρυφερή ματιά στο αγαδόπουλο που μασούσε μαστίχα, παχουλό κι αποχαυνωμένο.

Κι έτσι που συλλογιόταν το κελάρι του γεμάτο αγαθά,

και σιγοφιχάλιζε, και γυάλιζαν οι πέτρες, και τα κοιόρια άρχισαν να λαλούν, και δίπλα του, κουλουριαστό στα πόδια του, το Γιουσουφάκι μασούσε μαστίχα και χτυπούσε ευτυχισμένο τη γλώσσα του – ο Αγάς ένωσε ξαφνικά την καρδιά του να ξεχειλίζει, σήκωσε το λαιμό, έκαμε ν' αρχίσει τον αμανέ, μα βαρέθηκε. Γυρνάει στο σείζη του και του γνέφει να βαρέσει την τρουμπέτα, να σωπάσει ο λαός· κι ύστερα γυρνάει ζερβά του:

— Τραγούδησέ μου, Γιουσουφάκι, να 'χεις την ευική μου, τραγούδησέ μου το «Ντουνιά ταμπέρ, ρουγιά ταμπέρ, αμάν, αμάν!», τραγούδησέ μου το, γιατί θα πλαντάξω!

Το παχουλό παιδόπουλο αποτραβάει χωρίς βιάση τη μαστίχα από το στόμα του, την κολνάει στο γυμνό γόνατό του, ακουμπάει τη δεξιά του παλάμη στο μάγουλο κι αρχίζει τον αγαπημένο αμανέ του Αγά του: «Κόσμος κι όνειρο είναι ένα, αμάν, αμάν!»

Παθητικιά, ναζλίδικη, η φωνή ανέβαινε, κατέβαινε, γουργούριζε σαν περισσότερα. Κι ο Αγάς έκλεισε τα μάτια, κι όλη την ώρα που βαστούσε ο αμανές τόσο ήταν βαλαντωμένος που 'χε ξεχάσει να πιει.

— Είναι στα κέφια του ο Αγάς, μουρμούρισε ο Κωσταντής σερβίροντας τους καφέδες· ας είναι καλά η ραϊκή.

— Ας είναι καλά το Γιουσουφάκι, είπε χαμογελώντας πικρά ο Γιανννακός, ο πραγματευτής και γραμματοφόρος του χωριού, με τα κάτασπρα κοντοστρόγγυλα γένια και τα πουλίσια, αρπαχτικά μάτια.

— Ας είναι καλά η μοίρα η στραβή που τον έκαμε αυτόν Αγά κι εμάς ραγιάδες, μουρμούρισε ο αδερφός του παπά, ο Χατζη-Νικολής, που έκανε το δάσκαλο του χωριού, ξερακιανός, με γυαλάκια και μ' ένα χοντρό μυτερό καρύδι του λαιμού, που ανεβοκατέβαινε, όταν μιλούσε.

Πήρε φωτιά, θυμήθηκε τους προγόνους, αναστέναξε:

— Μια φορά, εξακολούθησε, κρατούσαν τα χρώματα τούτα οι δικοί μας, οί Έλληνες, γύρισε ο τροχός κι ήρθαν οι Βυζαντινοί, Έλληνες κι αυτοί και χριστιανοί, ξαναγύρισε ο τροχός κι ήρθαν

οι Αγαρηνοί... Μα αναστήθηκε ο Χριστός, παιδιά, θ' αναστηθεί κι η πατρίδα! Κωσταντή, έλα κέρασε τα παλικάρια!

Ωστόσο ο αμανές τέλεφε, το τουρικόπουλο ξανάβαλε στο στόμα του τη μαστίχα κι άρχισε πάλι ν' αναχαράζει, αποχαυνωμένο. Βάρεσε ξανά η τρουμπέτα, μπορούσαν τώρα οι ραγιάδες να γελούν και να φωνάζουν λεύτερα.

Ο καπετάν Φουρτούνας, ένας από τους πέντε δημογέροντες του χωριού, πρόβαλε στην πόρτα του καφενέ. Αφηλός, κορμάτος, παλιός καραβοκύρης, που χρόνια αλώνιζε τη Μαύρη Θάλασσα κουβαλώντας ρούσικο σιτάρι και κάνοντας κοντραμπάντο. Τρίχα δεν είχε το πρόσωπό του· σπανός και μαυροκίτρινος, ταγαριασμένος, με βαθιές ζαρωματιές, και τα μάτια του τα μικρά, τα κατάμαυρα, σπίθιζαν. Γέρασε, γέρασε και το καράβι του, τσακίστηκε μια νύχτα απόζω από την Τραπεζούντα, κι ο καπετάν Φουρτούνας, караβοτσακισμένος, μπουχτισμένος, γύρισε στο χωριό του να σουρώσει όσο μπορεί περισσότερη ρακή και, σαν έρθει η ώρα η καλή, να γυρίσει το πρόσωπό του κατά τον τοίχο και να πεθάνει. Πολλά είχαν δει τα μάτια του, βαρέθηκε· δε βαρέθηκε, κουράστηκε, μα ντρέπονταν να το μολοήσει.

Φορούσε σήμερα τις αφηλές καπετανίστινες μπότες του, τον κίτρινό του μουσαμά και το αρχοντικό καλπάκι από αληθινό αστραιάν. Κρατούσε και το αφηλό ραβδί του του δημογέροντα. Δυο τρεις χωριανοί προσκινώθηκαν να τον καλέσουν να πάρει μια ρακή.

— Δεν έχω καιρό, παιδιά, μήτε για ρακή, είπε· Χριστός ανέστη! Πάω στο αρχοντικό του παπά, όπου έχουμε σύναξη οι προεστοί. Σε μια ώρα να κοιπιάσετε κι όσοι από σας είστε καλεσμένοι· νάντε το σταυρό σας κι ελάτε, καλά το κατέχετε, έχουμε σήμερα δουλειά. Κι ένας να πάει να φωνάζει τον Παναγιώταρο το σαμαρά, με του διαόλου τα γένια· αυτόν τον έχουμε μεγάλη ανάγκη.

κοντραμπάντο: λαθρεμπόριο

Σώπασε μια στιγμή, τα μάτια του έπαιζαν παμπόνηρα:

— Αν δεν είναι σπίτι του, θα 'ναι στις χήρας, είπε κι όλοι ξέσπασαν στα γέλια.

Μα ο γερο-Χριστοφής ο αγωγιάντης, που 'χε μάθει στα νιάτα του, κι ας το πλέρωσε ακριβά, τι θα πει σεβντάς, πετάχτηκε απάνω:

— Τι γελάτε, μωρέ σερσέμηδες; φώναξε. Καλά κάνει' φωτιά στα τόπια, μωρέ Παναγιώταρε, και μην τους αιούς! Λίγη είναι η ζωή, πολύς ο θάνατος, βίρα!

Ο χοντρο-Δημητρός ο χασάπης κούνησε το φρεσκοζουρισμένο κεφάλι:

— Ο Θεός να 'χει καλά τη χήρα την Κατερίνα μας, είπε. Ο διάολος ξέρει από τι κέρατα μας γλιτώνει!

Ο καπετάν Φουρτούνας γέλασε.

— Βρε παιδιά, είπε, μη μαλώνετε. Χρειάζεται μια παστρικιά σε κάθε χωριό, να μη βρίσκουν τον μπελά τους οι τίμιες. Είναι σαν τη βρύση του δρόμου, μαθές' περνούν και πίνουν οι διψασμένοι: αλλιώς θα χτυπούσαν αράδα τις πόρτες μας. Κι οι γυναίκες, όταν τους ζητήσεις νερό...

Στράφηκε, είδε το δάσκαλο.

— Χατζη-Νικολή μου, του κάνει, αιόμα είσαι εδώ; Προεστός είσαι και του λόγου σου, έχουμε σύναξη. Σκολειό έκαμες και τον καφενέ, σκόλασε κι έλα!

— Να 'ρθω κι εγώ; είπε ο γερο-Χριστοφής κι έπαιξε το μάτι στην παρέα: κάνω για Ιούδας.

Μα ο καπετάν Φουρτούνας είχε πάρει την ανηφοριά, βαριακουμπώντας το ραβδί του στο καλντιρίμι. Δεν ήταν στα καλά του σήμερα: τον έσφαζαν πάλι οι ρεματισμοί, μάτι δεν είχε κλείσει όλη νύχτα. Ήπιε πρωί πρωί δυο τρία νεροπότηρα ρακή, για γιατρικό, μα του κίκου: οι πόνοι δε σκολνούσαν. Μήτε η ρακή τους έβανε κάτω.

— Μωρέ, αν δε ντρέπουμεν, μουρμούρισε, κι αρχίζα τις φωνές, μπορεί ν' αλάφρωναν οι πόνοι: μα έλα που δε με αφήνει το παντέρμο το φιλότιμο! Και πρέπει να περπατώ ντούρος και να

κάνω πως γελώ. Κι αν πέσει χάμω το ραβδί μου, να μην αφήσω κανέναν κερτά να με βοηθήσει, μα να σιύψω μοναχός μου να το πιάσω. Δάγκανε, μωρέ καπετάν Φουρτούνα, τα χείλια, όρτσα τα πανιά, κατακέφαλα στο κύμα, βάρδα μην ντροπιαστείς! Μπόρα είναι, μαθές, κι η ζωή, θα περάσει!

Έγρουζε και σιγοβλαστημούσε σκαμπανεβαίνοντας. Στάθηκε μια στιγμή, κοίταζε γύρα, κανέναν δεν τον έβλεπε· αναστέναζε κι αλάφρωνε λίγο. Κοίταζε κατά πάνω, είδε στην κορυφή του χωριού ν' ασπρογυαλίζει ανάμεσα από τα δέντρα το σπίτι του παπά με τα λουλαϊκά παραθυρόφυλλα.

— Πήγε κι έχτισε στην κορυφή του χωριού ο διαολόπαπας! μουρμούρισε· την κατάρρα του να 'χω!

Και πήρε πάλι τον ανήφορο.

Στο σπίτι του παπά είχαν κιόλα φτάσει δυο από τους προεστούς και κιάθουνταν σταυροπόδι στο μεντέρι, αμίλητοι, και περίμεναν τα τραταρίσματα. Ο παπάς είχε μπει στην κουζίνα να δώσει διαταγές, κι η μοναχονόρη του η Μαριορή ετοιμάζε το δίσκο με τον καφέ, το δροσερό νερό και το γλυκό του κουταλιού.

Πλάι στο παραθύρι είχε θρονιαστεί ο πρώτος δημογέροντας της Λυκίβρυσης, από μεγάλο τζάκι, αρχοντάνθρωπος, καλοθρεμμένος, με τσόχινο σαλβάρι, με χρυσοκιέντητο μεϊντάνι και μ' ένα χοντρό χρυσό δαχτυλίδι στο δείκτη του χεριού του – η βούλα του με τα δυο κεφαλαία σφιχταγνιαλισμένα γράμματα: Γ. Π., Γεώργιος Πατριαρχέας. Τα χέρια του ήταν παχιά και μαλακιά, σα Δεσπότη. Δε δούλεφε ποτέ του, είχε ένα τσούρμο φαμέγιους και κολίγους που δούλευαν και τον τάιζαν. Και χόντρυνε τ' άντερό του, φάρδυναν τα καπούλια του, είχαν γίνει σαν της φοράδας, κρεμάστηκαν οι κοιλιές του, και τα προγούλια του κατέβαιναν τρεις πατωσιές κι αναπαύουνταν, το ένα απάνω στο άλλο, στο μαλλιαρό αφράτο απανωστήθι.

μεντέρι: ντιβάνι

φαμέγιος: οικότροφος υπηρέτης, υποτακτικός νεαρής ηλικίας που ζούσε μόνιμα στο σπίτι του κυρίου του και εργαζόταν σε αγροκτήματα ή σε κοπάδι

Δυο τρία δόντια μπροστινά του 'λειπαν, άλλο κουσούρι δεν είχε, κι όταν μιλούσε, φαφλάτιζε και μπερδεύουνταν' μα και το κουσούρι αυτό πλήθαινε την αρχοντιά του, γιατί σε ανάγκιαζε, όταν μιλούσε, να σκύβεις για να καταλάβεις τι λέει.

Δεξά του, στη γωνιά, αδύναμος, λιγδοτάμπαρας, φτενοκέφαλος, με τσιμπλιασμένα μάτια, με δυο χοντρές χερούκλες γεμάτες ρόζους, κάθουνταν συμμαζεμένος και ταπεινός ο δεύτερος προεστός, ο πιο βαρβάτος νοικοκύρης του χωριού, ο γερο-Λαδάς. Εβδομήντα χρόνια σκύβει στη γης, τη σιάβει, τη σπέρνει, τη θερίζει, της φυτεύει ελιές κι αμπέλια, τη στύβει και της πίνει το αίμα. Ποτέ του, από μικρό κουτσούβελο, δεν ξεκόλλησε από τη γης. Αχόρταγος, λιμασμένος, έπεφτε απάνω της, της έδινε ένα και της ζητούσε χίλια, και ποτέ του δεν έλεγε: «Δόξα σοι ο Θεός», μα πάντα μουρμούριζε, αφχαρίστητος. Και στα γερατιά του δεν τον έφτανε πια η γης· όσο ζύγωνε στο θάνατο κι ένιωθε πως λίγα πια ήταν τα καρβέλια του, βιάζονταν να προλάβει και να φάει τον κόσμο. Κίνησε λοιπόν να δανειζει με βαρύ διάφορο τους χωριανούς του· έβαναν οι δύστυχοι αμανάτι τ' αμπελοχώραφά τους και τα σπίτια, έρχονταν ο καιρός της πλερωμής, δεν είχαν να πλερώσουν, έβγαιναν τα πράματα στο σφυρί, και τα 'χαφτε ο γερο-Λαδάς.

Κι όλο κλαίγουνταν, κι όλο πεινούσε, κι η γυναίκα του γύριζε ζυπόλυτη, και μια θυγατέρα, που 'χε καταφέρει να ιάμει, την άφησε κι αυτή να πεθάνει, γιατί δεν κάλεσε, όταν έπεσε στο κρεβάτι, γιατρό να τη δει.

«Πολλά έξοδα», είπε, «οι μεγάλες πολιτείες είναι μακριά, πού να φέρνεις γιατρό! Κι ύστερα, τι ξέρουν κι αυτοί; Τον καιό τους τον καιρό! Έχουμε εδώ τον παπά μας, αυτός κατέχει παλιά γιατροσόφια, θα τον πλερώσω να ιάμει κι ευιέλαιο, και θα γιάνει, και θα κοστίσει και πιο φτηνά».

Μα τα μαντζούνια του παπά πήγαν χαμένα, το ευιέλαιο δεν έπιασε, κι η κοπέλα πέθανε, δεκαφτά χρονών, και γλίσωσε

Λιγδοτάμπαρας: που είναι λιγδιάρης, βρόμικος

από τον κύρη της· γλίτωσε κι αυτός από τα πολλά τα έξοδα του γάμου. Μια μέρα, λίγους μήνες μετά το θάνατό της, κάθισε και τα λογάριασε: Προίνα τόσο απάνω κάτω, ρουχισμός, τραπέζια, καρέιλες, τόσα, θ' αναγκάζουνταν να καλέσει στο γάμο τους συγγενείς, κι αυτοί θένε να φάνε τον περίδρομο, βάλε κρέατα, φωμιά, κρασιά, τόσα... Έκαμε τη σούμα, πάρα πολλά έξοδα, θα τον ζετινάζε η θυγατέρα του, δεν πειράζει το λοιπόν, όλοι θα πεθάνουμε... Γλίτωσε κι από τα βάσανα του κόσμου – άντρες, παιδιά, αρρώστιες, μπουγάδες. Τυχερή στάθηκε, ο Θεός σχωρέσ' τη!

Μπήκε η Μαριορή με το δίσκο, χαιρέτησε χαμοβλεπούσα τους προεστούς, στάθηκε μπροστά από τον άρχοντα. Χλωμή, μεγαλομάτα, γαϊτανοφρύδα, με δυο χοντρές πλεξούδες καστανά μαλλιά, τυλιμένες στεφανωτά γύρα στο κεφάλι. Γέμισε ο γερο-άρχοντας τρουλωτά το κουταλάκι του γλυκού βύσσινο, κοίταζε την κοπέλα, σήκωσε το ποτήρι.

— Στις χαρές σου, Μαριορή μου, ευκήθηκε· ο γιος μου βιάζεται.

Ήταν αρραβωνιασμένη η παπαδοπούλα με τον μοναχογιό του το Μιχελή, και ο παπάς καμάρωνε που θα 'κανε τέτοιο συμπεθεριό και θα 'πιανε γρήγορα αγγόνια.

— Δεν μπορώ να καταλάβω γιατί βιάζεται τόσο ο βλοημένος· δεν μπορεί, λέει, πια... πρόσθεσε γελώντας ο άρχοντας κι έκλεισε το μάτι στην κοπέλα.

Κι αυτή κοικίνισε ως το λαιμό, πλαντούσε, δεν μπόρεσε να μιλήσει.

— Χαρές να 'χουμε! είπε ο παπα-Γρηγόρης, μπαίνοντας με μια μπουκάλα μοσχάτο κρασί. Με την ευκή του Χριστού και της Παναγιάς!

Άγριος, κοτσουνάτος, με διχαλωτή γενειάδα κιάτασπρη, καλοθρεμμένος, μύριζε λιβάνι και βούτυρο. Είδε την κόρη του να κοικινίζει και, για ν' αλλάξει κουβέντα:

— Πότε με το καλό θα παντρέφεις και την παρακόρη σου το Λενιό; ρώτησε.

Το Λενιό ήταν μια από τις μπασταρδοπούλες που ο άρχοντας είχε σκαρώσει με τις παραδουλεύτρες του. Την είχε αρραβωνιάσει με τον ήμερο πιστό τσοπάνη του, το Μανολιό, και την είχε αρχοντικά προικίσει μ' ένα κοπάδι πρόβατα, που τα 'βοσκει ο Μανολιός στο αντικρινό βουνό της Παναγιάς.

— Αν θέλει ο Θεός, αποκρίθηκε, αυτές τις μέρες· το Λενιό, λέει, βιάζεται. Βιάζεται το καλορίζικο· σπινώθηκε, μαθές, το βυζί του και θέλει να βυζάζει γιο. «Μάνης μπαίνει», μου 'πε προχτές, «Μάνης μπαίνει, αφεντικό, και πρέπει να βιαστούμε».

Γέλασε πάλι καλόκαρδα, τα προγούλια του σείστηκαν.

— Το Μάνη, είπε, παντρεύονται τα γαϊδούρια, έχει δίκιο το Λενιό· πρέπει να βιαστούμε. Ανθρώποι είναι κι αυτοί, και ας είναι και φαμέγοι.

— Καλός είναι ο Μανολιός, έκαμε ο παπάς· καλά θα ζήσουν.

— Τον αγαπώ κι αυτόν σαν παιδί μου, είπε ο άρχοντας. Όταν πέρασα από το μοναστήρι του Αϊ-Παντελεήμονα, τον είδα, θα 'ταν δεκαπέντε χρονών, έφερε το δίσκο στο ηγουμενικό να με καλωσορίσει. Ήταν αληθινός άγγελος, μονάχα οι φτέρουγες του 'λειπαν. Τον πόνεσε η ψυχή μου. Κρίμα, είπα, τέτοιος λεβέντης να μαραζώσει στο μοναστήρι, σα μουνούχος. Πήγα στο κελί του γέροντά του, του πάτερ Μανασή. Κείτονταν χρόνια παράλυτος. «Γέροντά μου», του κάνω, «μια χάρη θα σου ζητήσω· κι αν μου την κάμεις, θα χαρίσω μιαν ασημένια καντήλα στο μοναστήρι». «Το Μανολιό μονάχα μη μου ζητήσεις», είπε ο Μανασής. «Ίσια ίσια, αυτόν θέλω, γέροντά μου· να τον πάρω στη δούλεψή μου». Αναστέναξε ο γέροντας. «Τον έχω σαν παιδί μου», είπε, «παράπονο δεν έχω μαζί του. Είμαι ανήμπορος κι έρημος, δεν έχω άλλη συντροφιά· κάθε βράδυ του κουβεντιάζω για τους ασκητές και τους άγιους· μαθαίνει κι αυτός, περνάει και μένα η ώρα μου». «Άσ' τον, γέροντα, να μπει στον κόσμο, να κάμει παιδιά, να ζήσει· κι άμα σιχαθεί τη ζωή, καλογερεύει». Με τα πολλά, τον κατάφερα και τον πήρα· και τώρα του δίνω το Λενιό· η ώρα η καλή!

— Θα σου κάμει κι αγγόνια... είπε ο γερο-Λαδάς χιχιρίζοντας

με κακία και πήρε στη μύτη του κουταλιού του ένα βύσσινο, το μασούλισε, ήπιε μια ρουφιά μοσχάτο, ευκήθηκε:

— Καλά κέρδητα στις δουλειές μας, ο Θεός να βάλει το χέρι του να μην πεθάνουμε της πείνας. Τ' αμπέλια και τα σπαρτά εφέτο δεν είναι καλά, θα χαθούμε.

— Έχει ο Θεός, αποκρίθηκε με την αγριοφωνάρα του ο παπάς, έχει ο Θεός, γερο-Λαδά μου, κουράγιο. Σφίξε τη ζώνη σου, μην κάνεις κατάχρησες, το πολύ φαί βλάφτει. Κι άσε και τα χουβαρνταλίκια, μη σκορπάς έτσι το βιος σου στους φτωχούς.

Ξέσπασε στα γέλια ο άρχοντας, το σπίτι σείστηκε.

— Κάμετε ελεημοσύνη, χριστιανοί, ο γερο-Λαδάς πεθαίνει της πείνας! κλαφούρισε απλώνοντας ζητιάνικα την παχιά του χερούκλα.

Αιούστηκε περπάτημα βαρύ, η σιάλα έτριξε.

— Κατάφτασε κι ο καπετάν Φουρτούνας, ο γερο-λύκος, έιαμε ο παπάς και σνιώθηκε να του ανοίξει την πόρτα. Στάσου, Μαριορή μου, μη φεύγεις, να τον κεράσουμε. Πάω να του φέρω ένα νεροπότηρο και τη ρακή· αυτός το κρασί δεν το καταδέχεται.

Κοντοστάθηκε ο καπετάνιος απόζω από την πόρτα, να πάρει ανάσα· μπήκε γελαστός, μα ο ιδρώτας έτρεχε από το κούτελό του. Πίσω του πρόβαλε λαχανιασμένος ο δάσκαλος, που είχε τρέξει να τον προφτάσει· κρατούσε στο χέρι το σιούφο του κι έκανε αέρα. Τη στιγμή εκείνη πρόβαλε κι ο παπάς με τη ρακή.

— Χριστός ανέστη, παλικάρια! είπε ο καπετάνιος στους τρεις γέρους.

Έσφιξε τα χείλια και κάθισε, όσο μπορούσε πιο σβέλτα, στο μεντέρι. Στράφηκε στην ιοπέλα:

— Δε θέλω γλυνά και καφέδες, Μαριορή μου, αυτά 'ναι για τις κοιόνες και για τους γέρους· το ποτηράκι αυτό, που εσείς το λέτε νεροπότηρο, με φτάνει· στις χαρές σου! είπε και το κατέβασε μονορούφι.

— Μεγάλη μέρα σήμερα, είπε ο δάσκαλος ρουφώντας το

καφεδάκι του· σε λίγο θα 'ρθει ο λαός, πρέπει να βιαστούμε να πάρουμε απόφαση.

Βγήκε εξω η Μαριορή με το δίσκιο, μαντάλωσε ο παπάς την πόρτα. Το φαρδύ του ηλιοφνημένο πρόσωπο πήρε ξαφνικά προφητικό μεγαλείο· κάτω από τα πυκνά του φρύδια τα μάτια του άστραφταν. Έτρωγε καλά ο παπάς τούτος, έπινε, χοντρολογούσε όταν ήταν στα κέφια του, έδερνε όταν θύμωνε· αιόμα και τώρα, στα γεράματά του, κοίταζε τις γυναίκες και το αίμα του έβραζε· το κεφάλι του, το στήθος του, τα νεφρά του ήταν γεμάτα ανθρώπινα πάθη. Μα όταν έμπαινε στη λειτουργιά ή όταν άπλωνε το χέρι του να δώσει την ευχή ή να ρίξει την κατάρρα, ένας άνεμος άγριος της ερήμου φυσούσε απάνω του, κι ο παπα-Γρηγόρης, ο φαγάς, ο πιστής, ο χοντρολόγος, γίνονταν προφήτης.

— Αδερφοί πρόκριτοι, είπε με βαριά φωνή, επίσημη είναι η μέρα τούτη, ο Θεός μας βλέπει και μας ακούει· ό,τι θα πούμε στην κάμαρη τούτη θα το γράφει στα κατάστιχά του, έχετε το νου σας! Αναστήθηκε ο Χριστός, μα μέσα μας είναι αιόμα σταυρωμένος απάνω στη σάρκα· ας τον αναστήσουμε και μέσα μας, αδερφοί δημογέροντες! Ξέχασε, άρχοντά μου, μια στιγμή τα επίγεια, καλά βολεύτηκες στα χώματα τούτα εσύ κι η γενιά σου· έφαες, ήπιες και φίλησες περίσσια, σήκωσε μια στιγμή απάνω απ' όλα τούτα τ' αγαθά το νου σου και βόηθα να πάρουμε μιαν απόφαση. Και συ, γερο-Λαδά, ξέχασε, τέτοια επίσημη μέρα, τα λάδια σου και τα κρασιά και τις χρυσές τούρκιες λίρες που 'χεις στοιβαγμένες στα σεντούκια σου. Σε σένα, δάσκαλε, αδερφέ μου, δεν έχω τίποτα να πω· εσένα ο νους σου στέκεται πάντα απάνω από φαγιά και λίρες χρυσές και γυναίκες, και συντυχαίνει με το Θεό και με την Ελλάδα· μα εσύ, γερο-καπετάνιο αμαρτωλέ, γέμισες τη Μαύρη Θάλασσα με τις ανομίες σου· συλλογίσου σήμερα πια το Θεό και βόηθα και συ να πάρουμε μια σωστήν απόφαση.

Ο καπετάνιος φουριστίηκε.

— Άσε τα περασμένα, γέροντα, φώναζε, ο Θεός θα κρίνει!

Αν είχαμε κι εμείς το λεύτερο να μιλήσουμε, θα 'χαμε, θαρρώ, κάμποσα να πούμε και για την αγιοσύνη σου.

— Μίλα, γέροντα, μα να 'χεις και το νου σου' σε προεστούς μιλάς! είπε ο άρχοντας ζαρώνοντας τα φρύδια.

— Σε σκουλήκιους μιλώ! φώναζε ο παπάς θυμωμένος. Κι εγώ σκουλήκικας, μη με αντισκόβετε· ο λαός, όπου να 'ναι, έρχεται, και πρέπει να 'χουμε πάρει απόφαση. Ακούστε, το λοιπόν: Συνήθεια παλιά, πάππου προσπάππου, στο χωριό μας, κάθε εφτά χρόνια να διαλέγουμε απ' όλους τους χωριανούς πέντ' έξι που θα ζωντανέψουν με τα κορμιά τους, σαν έρθει η Μεγάλη Βδομάδα, τα Πάθη του Χριστού. Τα έξι πέρασαν, μπαίνουμε στα εφτά· πρέπει σήμερα εμείς, οι κεφαλές του χωριού, να διαλέξουμε ποιοι απ' όλους τους χωριανούς μας είναι άξιοι να σαρκιώσουν τους τρεις μεγάλους απόστολους, τον Πέτρο, τον Ιάκωβο, τον Ιωάννη· και ποιος τον Ιούδα τον Ισκαριώτη, και ποια τη Μαγδαληνή την πόρνη. Κι απάνω απ' όλους ποιος -ήμαρτον, Θεέ μου!- θα μπορέσει, κρατώντας όλο το χρόνο την καρδιά του καθαρή, να παραστήσει το Χριστό το Σταυρωμένο.

Σταμάτησε ο παπάς μια στιγμή να πάρει ανάσα· βρήκε καιρό ο δάσκαλος κι άρχισε το καρύδι του λαιμού του ν' ανεβοκατεβαίνει.

— Μυστήριο το λέγαν οι παλαιοί, είπε· άρχιζε την Κυριακή των Βαγίων στο νάρθηκα της εκκλησιάς και τέλεε το Μεγάλο Σάββατο τα μεσάνυχτα, στο περιβόλι, με του Χριστού την ανάσταση. Οι ειδωλολάτρες είχαν τα θέατρα και τα τσίρκα, οι χριστιανοί τα μυστήρια...

Μα ο παπα-Γρηγόρης του 'κοψε τη φόρα.

— Καλά, καλά, είπε, τα ξέρουμε, δάσκαλε, άσε με να τελειώσω. Τα λόγια γίνονται σάρκα, βλέπουμε πια με τα μάτια μας, αγγίζουμε τα Πάθη του Χριστού. Απ' όλα τα κοντοχώρια μαζεύονται προσκυνητές και τσαντιρώνουν γύρα από την εκκλησιά και κλαίνε και στηθοδέρνονται όλη τη Μεγάλη

Βδομάδα κι αρχίζουν τέλος τα γλέντια και τους χορούς με το Χριστός ανέστη. Πολλά θάματα γίνονται τις μέρες εκείνες, τα θυμάστε, αδερφοί προεστοί, πολλοί αμαρτωλοί τους παίρνουν τα κλάματα και μετανοούν, και κιάμποσο νοικοκυραίοι αναθιβάνουν τι αμαρτίες έκαμαν για να θησαυρίσουν κι αφιερώνουν ένα αμπέλι ή ένα χωράφι στην εκκλησιά, να σώσουν την ψυχή τους. Αιούς, γερο-Λαδά;

— Λέγε, λέγε, γέροντα, κι άσε τις παραπετρίες, αποιρίθηκε ο γερο-Λαδάς νευριασμένος· σε μένα αυτά δεν πιάνουν, και να το ξέρεις.

— Μαζευτήκαμε λοιπόν σήμερα να διαλέξουμε, με τη φώτιση του Θεού, τους χωριανούς που να τους εμπιστευτούμε το ιερό αυτό μυστήριο. Μιλήστε λεύτερα· ας φανερώσει καθέννας τη γνώμη του. Άρχοντά μου, είσαι ο πρώτος δημογέροντας, μίλησε πρώτος, ακούμε.

— Τον Ιούδα τον έχουμε! πετάχτηκε κι είπε ο καπετάνιος. Καλύτερο δε θα βρούμε, τον Παναγιώταρο το Γυφοφά. Είναι αγριάνθρωπος, βλογοιοκομμένος, χεροδύναμος, σωστός ουραγκοτάγκιος· έχω ένα τέτοιο δει στην Οντέσσα· και το σπουδαιότερο: έχει τα γένια και τα μαλλιά που χρειάζεται: καταικίονινα, του διαόλου.

— Δεν είναι η σειρά σου, καπετάνιο, είπε ο παπάς με αυστηρότητα· μη βιάζεσαι, άλλοι έχουν τα πρωτεία· λοιπόν, άρχοντά μου;

— Τι να σου πω, γέροντα, αποιρίθηκε ο άρχοντας· εγώ ένα μονάχα πράμα θέλω: να βάλετε το γιο μου το Μιχελή να κάνει το Χριστό.

— Δε γίνεται, ξέκοφε τσεκουράτα ο παπάς· ο γιος σου είναι αρχοντόπουλο και πολλά παχύς, καλοθρεμμένος, καλοζωισμένος· κι ο Χριστός ήταν φτωχός κι αδύνατος. Δεν ταιριάζει, και να με συμπαθάς. Κι έπειτα, είναι ο Μιχελής για τέτοιο δύσκολο έργο; Θα μαστιγωθεί, θα του βάλουν ακάνθινο στέφανο, θα τον ανεβάσουν στο σταυρό – ο Μιχελής δε θα βαστάξει, θες ν' αρρωστήσει;

— Και το σπουδαιότερο, πετάχτηκε πάλι ο καπετάνιος,

ο Χριστός ήταν ξανθός, κι ο Μιχελής έχει μαύρα καραμπογιά μαλλιά και μουστάκια.

— Τη Μαγδαληνή την έχουμε, είπε κι ο Λαδάς χιχιρίζοντας, τη χήρα την Κατερίνα. Όλα τα 'χει η κολασμένη και πόρνη είναι, και όμορφη, και μακριά μαλλιά έχει τετράξανθα, της φτάνουν ως τα γόνατα. Την είδα μια μέρα να χτενίζεται στην αυλή της, φτου να χαθεί, και Μητροπολίτη μπορεί να κολάσει!

Ο καπετάνιος άνοιξε το στόμα να πει πάλι καμιά χοντράδα, μα ο παπάς τον αγριοβλεφάρισε κι ο σπανός κατάπιε τη γλώσσα του.

— Τους καιούς τους βρίσκουμε εύκολα, έκαμε ο παπάς, τον Ιούδα, τη Μαγδαληνή· μα τους καλούς; Εδώ σας θέλω! Πρέπει, θαρρώ, να κάμουμε αβαρία. Πού να βρούμε -ήμαρτον, Κύριε!- άνθρωπο να μοιάζει του Χριστού; Μα πάνω κάτω ας είναι να του μοιάζει λίγο σωματικά. Εγώ μέρες και βδομάδες το κλώθω στο νου μου και νύχτες πολλές δεν κοιμήθηκα. Μα, μου φαίνεται, ο Θεός με λυπήθηκε, βρήκα.

— Ποιον; έκαμε ο γερο-άρχοντας πικαρισμένος· γιά ν' ακούσουμε.

— Με την άδειά σου, άρχοντά μου, έναν άνθρωπο δικό σου, που τον αγαπάει κι η αφεντιά σου, τον τσοπάνη σου το Μανολιό! Είναι ήσυχος, γλυκομίλητος, ξέρει τα γραμματάκια του -παλιό καλογεροπαίδι, μαθές- έχει και μπλάβα μάτια κι ένα γενάκι ξανθό σαν το μέλι. Έτσι ζωγραφίζουν και το Χριστό. Κι είναι και θεοφοβούμενος· κάθε Κυριακή κατεβαίνει από το βουνό για ν' ακούσει τη λειτουργιά, κι όσες φορές μετάλαβε και τον ξομολόγησα, δεν του βρήκα φεγάδι.

— Είναι μια στάλα αλαφροίσκιωτος, τσίριζε ο γερο-Λαδάς· βλέπει φαντάσματα.

— Καλό είναι αυτό, βεβαίωσε ο παπάς, να μου το θυμάστε. Η φυχή να 'ναι καθαρή!

αβαρία: σημαντική βλάβη, φθορά, έκπτωση, υποχώρηση

— Κι αντέχει να φάει ξύλο, να τον αγκυλώσουν τ' αγκάθια και να σπikώσει το σταυρό. Κι είναι και βοσικός, καλό κι αυτό· βοσικός είναι κι ο Χριστός στ' ανθρώπινα ιοπάδια, είπε κι ο δάσκαλος.

— Του δίνω την άδεια, είπε ο άρχοντας, αφού συλλογίστηκε κάμποσιν ώρα· μα ο γιος μου;

— Αυτός κάνει για Ιωάννης, είπε ο παπάς μ' ενθουσιασμό. Έχει ό,τι χρειάζεται: παχύς, αφράτος, μαύρα μαλλιά, μάτια αμυγδαλωτά, από καλό σπίτι, τέτοιος ήταν κι ο αγαπημένος μαθητής.

— Για Ιάκωβος, είπε ο δάσκαλος κοιτάζοντας δειλά τον αδερφό του τον παπά, καλός μου φαίνεται, δεν μπόρεσα να βρω καλύτερον, ο Κωσταντής ο καφετζής: είναι αγριωπός, ξερακιανός, αγουρομίλητος και πεισματάρης· έτσι παρασταίνουν και τον απόστολο Ιάκωβο.

— Κι έχει και μια γυναίκα που του φήνει το φάρι στα χείλια, είπε, πάλι ο καπετάνιος. Ήταν παντρεμένος κι ο απόστολος, τι λες, σοφολογιότατε;

— Μην παίζεις με τα ιερά, αθεόφοβε! φώναξε ο παπάς νευριασμένος. Δεν είσαι στο καράβι σου να χοντρολογάς με τους μούτσους· εδώ είναι μυστήριο.

Ο δάσκαλος πήρε κουράγιο.

— Πέτρος καλούτσικος, είπε, μου φαίνεται ο πραγματευτής ο Γιαννακός: στενό μέτωπο, κατσαρά γιρίζα μαλλιά, κοντοπίγουνος, θυμώνει και ξεθυμώνει, ανάβει και σβήνει εύκολα σαν την ίσκα· μα είναι καλή καρδιά. Καλύτερον Πέτρο δε βρίσκω στο χωριό μας.

— Λίγο κλεφταράκος, είπε ο άρχοντας κουνώντας τη βαριά κεφαλά. Μα έμπορος είναι, τι περιμένεις; Δεν πειράζει.

— Λένε, σούριζε πάλι ο γερο-Λαδάς, πως αυτός σιότωσε τη γυναίκα του. Την έσκασε.

ίσκα: είδος παρασιτικού μύκητα που φυτρώνει επάνω σε ξύλα, παλαιότερα τον συνέλεγαν και ύστερα από ειδική επεξεργασία και αποξήρανση τον χρησιμοποιούσαν ως προσάναμμα σε παλαιούς αναπήρες

— Ψέματα, ψέματα! φώναζε ο παπάς· εμένα να ρωτάτε! Έφαι η μακαρίτισσα μια μέρα από τη λαιμαργία της ένα κιουπάκι ωμά ροβίθια κι ύστερα την έπιασε δίφα, ήπιε, ήπιε νερό μια λαγήνα, διφούσε η καιομοίρα, πρήστηκε κι έσσιασε. Μην κριματίζεσαι, γερο-Λαδά!

— Καλά να πάθει! είπε ο καπετάνιος· αυτά κάνει το νερό, ας έπινε ρακή.

— Θέμε ακόμα έναν Πιλάτο κι έναν Καϊάφα, είπε ο δάσκαλος· ζόρικο μου φαίνεται να βρούμε.

— Καλύτερον Πιλάτο από την ευγενία σου, άρχοντά μου, δε θα βρούμε, έκαμε γλυκαίνοντας τη φωνή του ο παπάς. Μη ζαρώνεις τα φρύδια, ο Πιλάτος ήταν μέγας άρχοντας κι αυτός κι είχε το παράστημά σου: αρχοντάνθρωπος, καλοθρεμμένος, καλοπλυμένος, με προγούλια. Και καλός άνθρωπος· έκαμε ό,τι μπορούσε να σώσει το Χριστό και στο τέλος είπε: «Πλένω, ξεπλένω τα χέρια μου» κι έτσι γλίτωσε από το κρίμα. Δέξου, άρχοντά μου, και θα δώσουμε μεγαλείο στο μυστήριο. Φαντάσου τι δόξα για το χωριό μας και τι κόσμος θα κουβαληθεί σα μαθευτεί πως ο μέγας άρχοντας Πατριαρχέας θα κάνει τον Πιλάτο!

Ο άρχοντας χαμογέλασε με καμάρι, άναψε το τσιμπούκι του και δε μίλησε.

— Καϊάφα περίφημο κάνει ο γερο-Λαδάς! πετάχτηκε πάλι ο καπετάνιος. Καλύτερο Καϊάφα πού θα βρούμε; Του λόγου σου, γέροντα, που ζωγραφίζεις κιόλα, δε μου λες πώς τον στορούνε τον Καϊάφα στα κονίσματα;

— Μα... έκαμε ο παπάς ξεροκαταπίνοντας απάνω κάτω σαν το γερο-Λαδά. Πετσί και κόνιαλο, λιγδοτάμπαρο, με βουλιαγμένα μάγουλα, με κίτρινη μύτη...

— Και το μουστάκι του είχε τριχοφά; ρώτησε πάλι το πειραχτήριο ο καπετάνιος. Και δεν έδινε μήτε του αγγέλου του νερό; Και κρατούσε τα παπούτσια του στην αμασκάλη για να μην καταλυθούν οι σόλες;

— Θα φύγω! φώναζε ο Λαδάς, και πετάχτηκε από το μεντέρι.

Να μπεις του λόγου σου, καπετάν Σπανομαρία! Δε χρειαζόμαστε κι ένα σπανό;

— Εγώ θ' απομείνω ρεζέρβα, είπε ο καπετάνιος γελώντας κι έιανε πως έστριβε το μουστάκι του. Μπορεί, μαθές, στο χρόνο απάνω, ανθρωποι είμαστε, γέροι είμαστε, ένας από τους δυο σας, του λόγου σου, μουστακαλή Λαδά, για η αφεντιά του ο Πιλάτος, να τινάξετε τα πέταλα' και τότε εγώ θα πάρω τη θέση του, να μη χαλάσει το μυστήριο.

— Να βρείτε άλλον Καϊάφα, αυτό που σας λέω! ξεφώνισε ο γερο-εξηνταβελόνης· έχω και να ποτίσω, θα φύγω!

Και τράβηξε ιατά την πόρτα. Μα ο παπάς με μια δρασσιελιά στάθηκε στην πόρτα κι άπλωσε τα χέρια.

— Πού πας, είπε, έρχεται ο λαός, δε θα φύγεις· δε θα γίνουμε ρεζίλι!

Κι ύστερα πιο μαλακά:

— Πρέπει να ιάμεις μια θυσία και του λόγου σου, κυρ προεστέ. Συλλογίσου και την Κόλαση. Πολλά σου κρίματα θα συχωρεθούν αν μας βοηθήσεις στο θεάρεστο αυτό έργο μας. Καλύτερον Καϊάφα δε θα βρούμε, μην αντιστέκεσαι. Ο Θεός θα το γράφει στα κατάστιχά του.

— Καϊάφας εγώ δε γίνουμαι! φώναζε ο γερο-Λαδάς κατατρομαγμένος. Να βρείτε άλλον! Και τα κατάστιχα που λες...

Μα δεν πρόλαβε να τελέφει το λόγο του· ανέβαιναν κιόλα τη σιάλα οι χωριανοί, κι ο παπάς ξεμαντάλωσε την πόρτα.

— Χριστός ανέστη! χαιρέτησαν μια δεκαριά χωριανοί, φέρνοντας τις απαλάμες στο στήθος, ύστερα στα χείλια, ύστερα στο κούτελο, και παρατάχτηκαν όρθιοι τοίχο τοίχο.

— Αληθώς ανέστη! απηλογήθηκαν οι προεστοί και ταχτοποιήθηκαν απάνω στο μεντέρι σταυροπόδι.

Έβγαλε την ταμπαιέρα του ο άρχοντας και την έδωσε να στρίφουν τσιγάρο.

— Πήραμε απόφαση, παιδιά μου, έκαμε ο παπάς· ήρθατε απάνω στην ώρα, καλώς ορίσατε!

Χτύπησε τα παλαμάνια, ήρθε η Μαριορή.

— Μαριορή, είπε, κέρασε τα παλικάρια· και φέρε κι από ένα κόνικινο αυγό του καθενός για το Χριστός ανέστη!

Ήπιαν, φούχτωσαν καθένας το κόνικινό του αυγό, περίμεναν.

— Παιδιά μου, άρχισε ο παπάς χαδεύοντας τη διχαλωτή γενειάδα του· σας ξήγησα χτες, μετά τη λειτουργία, τι σας θέλουμε. Μεγάλο μυστήριο είναι να γίνει το ερχόμενο Πάσχα στο χωριό μας, και πρέπει όλοι, μικροί μεγάλοι, να δώσουμε χέρι. Θυμάστε όλοι σας, πριν από έξι χρόνια, τι Μεγάλη Βδομάδα ήταν εκείνη. Τι κλάματα που ξέσπασαν στο νάρθηκα, τι σπαραχτικά μοιρολόγια· κι ύστερα, την Κυριακή της Ανάστασης, τι χαρές ήταν εκείνες, τι λαμπάδες αναμμένες, τι αγιάλες ανοιχτές, πώς πιαστήκαμε όλοι στο χορό, φέλναμε το «Χριστός ανέστη έκ νεκρών» κι είχαμε γίνει όλοι αδέρφια! Τέτοια, κι ακόμα καλύτερα, πρέπει να γίνουν, το χρόνο που μας έρχεται, τα Πάθη κι η Ανάσταση του Χριστού. Είστε σύμφωνοι, αδερφοί;

— Σύμφωνοι, γέροντά μου! αποκριθήκαν όλοι με μια φωνή· με την ευχή σου!

— Με την ευχή του Θεού! είπε ο γέροντας και σπικώθηκε. Διαλέξαμε οι προεστοί ποιοι από τους χωριανούς θα σαρκώσουν εφέτο τα Πάθη του Χριστού, ποιοι θα γίνουν απόστολοι, ποιοι Πιλάτος και Καϊάφας και ποιος Χριστός. Στ' όνομα του Θεού· ζύγωσε, Κωσταντή!

Ο καφετζής διπλώσε την ποδιά του, κάρφωσε την άκρα της στο πλατύ κόνικινο ζωνάρι του, ζύγωσε.

— Εσένα, Κωσταντή, διαλέξαμε οι προεστοί να κάνεις τον Ιάκωβο, τον αυστηρό αδερφό του Ιησού. Μεγάλο βάρος, θεϊνό, και πρέπει να το σπικώσεις τιμημένα, να μην ντροπιάσεις τον απόστολο. Πρέπει να γίνεις, από σήμερα και πέρα, Κωσταντή, καινούριος άνθρωπος· καλός είσαι, μα να γίνεις καλύτερος. Πιο τίμιος, πιο γλυκομίλητος, πιο ταχτικός στην εκκλησιά. Να βάνεις πια λιγότερο κριθάρι στον καφέ, να μην ανακατεύεις τ' αποπιστίδια με το κρασί που πουλάς, να μην κόβεις το λουκούμι στη μέση, να το πουλάς για αλάκερο. Κι έχε το νου σου να μην ξαναδείρεις τη γυναίκα σου, γιατί από σήμερα και πέρα

δεν είσαι μονάχα ο Κωσταντής, παρά κι ο Ιάκωβος, κατάλαβες; Κατάλαβα να λες.

— Κατάλαβα, αποκρίθηκε ο Κωσταντής καταντροπιασμένος κι αποτραβήχτηκε στον τοίχο.

Έκαμε να πει: «Δε δέρνω εγώ τη γυναίκα μου, αυτή με δέρνει», μα ντράπηκε.

— Πού 'ναι ο Μιχελής; ρώτησε ο παπάς· τον έχουμε ανάγκη.

— Κοντοστάθηκε στην κουζίνα και κουβενιάζει με την κόρη σου, αποκρίθηκε ο Γιαννακός.

— Ας πάει ένας να τον φωνάξει· ζύγωσε τώρα του λόγου σου, κυρ Γιαννακό!

Οπραματευτής έκαμε ένα βήμα, φίλησε το χέρι του παπά.

— Σε σένα, Γιαννακό, έπεσε ο βαρύς κλήρος να κάνεις τον απόστολο Πέτρο. Το νου σου! Λησμόνησε τον παλαιόν άνθρωπο, βάφτισμα είναι τούτο μυστικό, βαφτίζεται ο δούλος του Θεού Γιαννακός και γίνεται απόστολος Πέτρος! Πάρε το Ευαγγέλιο, ξέρεις λίγα γραμματάκια, ειεί θα δεις τι ήταν ο Πέτρος, τι είπε, τι έκαμε, θα σου αρμηνεύω κι εγώ. Στραβόζυλο είσαι και του λόγου σου, Γιαννακό, μα έχεις καλή καρδιά· ξέχασε τα περασμένα, κάμε το σταυρό σου, άνοιξε καινούρια στράτα, έμπα στη στράτα του Θεού: να μην κλέβεις πια στο ζύγι, να μην πουλάς τον κούκο για ανδόνι, να μην ανοίγεις πια τα γράμματα και να διαβάζεις τα μυστικά των ανθρώπων. Αιούς; Αιούω κι υπαικούω, να λες.

— Αιούω κι υπαικούω, γέροντά μου, αποκρίθηκε ο Γιαννακός κι αποτραβήχτηκε γρήγορα γρήγορα στον τοίχο.

Φοβήθηκε μην αρχίσει ο διαολόπαπας και τα βγάλει όλα του τ' άπλυτα στη φόρα. Μα ο παπάς τον λυπήθηκε, σώπασε· κι ο Γιαννακός τότε πήρε κουράγιο:

— Γέροντά μου, είπε, μια χάρη σου ζητώ. Θαρρώ πως μέσα στο Ευαγγέλιο έχει κι ένα γαϊδουράκι. Όταν μπήκε, θαρρώ, στην Ιερουσαλήμ ο Χριστός τη μέρα των Βαγίων, το καβαλίκευε. Χρειαζόμαστε το λοιπόν κι ένα γαϊδουράκι· το γαϊδουράκι αυτό να 'ναι το δικό μου.

— Ας γίνει το θέλημά σου, Πέτρο, να μπει και το γαϊδουράκι σου, αποκριθήκη ο παπάς, κι όλοι έσπασαν στα γέλια.

Τη στιγμή εκείνη μπήκε ο Μιχελής· παχύς, αφράτος, ροδοκόκκινος, μ' έναν κατιφέ στο αυτί του, μ' ένα χρυσό αρραβώνα στο δάχτυλο. Ήταν βουτηγμένος στην τσόχα και στο ατλάζι και τα μάγουλά του έκαιγαν· είχε αγγίζει τώρα να το χέρι της Μαρριόρης κι ακόμα αποκρατούσε τη φλόγα.

— Καλώς τον κανακάρη μας το Μιχελή, είπε ο γέροντας καμαρώνοντας το μελλούμενο γαμπρό του· εσένα, με μια φωνή, διαλέξαμε να σαρκώσεις τον αγαπημένο μαθητή του Χριστού, τον Ιωάννη. Τιμή μεγάλη, χαρά μεγάλη, Μιχελή μου· εσύ θα σκύβεις στον κόρφο του Χριστού και θα τον παρηγοράς· εσύ θα τον ακολουθήσεις, ως την τελευταία στιγμή, στο σταυρό, ενώ οι επίλοιποι μαθητές θα 'χουν σκορπίσει· και σε σένα θα εμπιστευτεί ο Χριστός τη μάνα του.

— Με την ευχή σου, γέροντά μου, είπε ο Μιχελής και κοκκίνισε ευχαριστημένος· από μικρός καμάρωννα τον απόστολο αυτόν στα κούνια, ήταν νέος, όμορφος, γεμάτος γλύνια, και μου άρεσε· ευχαριστώ, γέροντά μου. Έχεις καμιά παραγγελιά να μου κάμεις;

— Καμιά, Μιχελή μου· η ψυχή σου είναι αθώα περισσότερά, η καρδιά σου γεμάτη αγάπη· δε θα ντροπιάσεις τον απόστολο, έχει την ευχή μου!

— Τώρα πρέπει να βρούμε και τον Ιούδα Ισκαριώτη, είπε, κι ερευνούσε με το αρπαχτικό του μάτι τους χωριάτες έναν ένα.

Κι αυτοί ανατρίχιαζαν νιώθοντας το άγριο μάτι απάνω τους. «Βόηθα, Θεέ μου», μουρμούριζε καθένας, «δε θέλω, δε θέλω Ιούδας!»

Το μάτι του σταμάτησε στα κόκκινα γένια του Γυφοφά.

— Παναγιώταρε, ακούστηκε η φωνή του παπά, για ζύγωσε να σου ζητήσω μια χάρη!

Ο Παναγιώταρος τίναξε τους ώμους και το χοντρό σβέριο, σα βόδι που θέλει να ξεζευλίσει. Μια στιγμή του ήρθε να φωνάξει: «Δεν έρχουμαι!», μα δείλιασε τους προεστούς.

— Στους ορισμούς σου, γέροντα, είπε και ζύγωσε βαριοπατώντας σαν αρκούδα.

— Βαριά 'ναι η χάρη που θα σου ζητήσουμε, μα δε θα μας χαλάσεις χατίρι· γιατί, ας φαίνεσαι τραχύς κι ανάποδος, η καρδιά σου είναι τρυφερή· είσαι πετραμύγδαλο – τσόφλι πέτρα, μα μέσα κρυμμένο βαθιά το γλυκό μύγδαλο... Ακούς τι λέω, Παναγιώταρε;

— Ακούω, δεν είμαι κουφός, αποκρίθηκε, και το βλογιοκομμένο μούτρο του άναψε.

Κατάλαβε τι τον ήθελαν και σιχαίνονταν τις μαλαγανιές και τα ιαλοπιάσματα.

— Χωρίς Ιούδα σταύρωση δε γίνεται, εξακολούθησε ο παπάς, και χωρίς σταύρωση ανάσταση δε γίνεται. Ανάγκη πάσα το λοιπόν ένας από τους χωριανούς να θυσιαστεί και να κάνει τον Ιούδα. Βάλαμε κλήρο κι ο κλήρος έπεσε απάνω σου, Παναγιώταρε!

— Ιούδας εγώ δε γίνουμαι! είπε ο Γυφοφάς ξεκομμένα.

Έσφιξε τη γροθιά του και το κόκκινο αυγό έσπασε, ήταν μελάτο και γέμισε η φούχτα του κίτρινα ζουμιά.

Ο άρχοντας τινάχτηκε· σήκωσε το τσιμπούκι απειλητικά.

— Τα ύστερα του κόσμου! φώναζε· δε θα κάνουν όλοι εδώ κουμάντο! Δημογεροντία είναι εδώ, δεν είναι χάβρα· έβγαλαν οι δημογέροντες απόφαση, τέλειωσε· ο λαός πρέπει να υπακούει. Ακούς, Γυφοφά;

— Σέβουμαι τη Δημογεροντία, αντιμίλησε ο Παναγιώταρος, μα μη μου ζητάτε να προδώσω εγώ το Χριστό· δεν το κάνω!

Ο άρχοντας φουσούσε, ξεφουσούσε, ήθελε να μιλήσει, μα πλάνταζε· ο καπετάνιος βρήκε τρόπο, μέσα στην αναμπουμπούλα, να ξαναγεμίσει το νεροπότηρό του ρακή.

— Ανάποδος είσαι και ανάποδα παίρνεις τα πράγματα, Παναγιώταρε, είκαμε ο παπάς πολεμώντας να γλυκάνει τη φωνή του. Δε θα τον προδώσεις εσύ το Χριστό, κουτεντέ, μα θα κάμεις τάχατε πως είσαι ο Ιούδας, πως προδίνεις το Χριστό, για να μπορέσουμε κι εμείς να τον σταυρώσουμε κι ύστερα να τον

αναστήσουμε. Χοντρό 'ναι το μυαλό σου, μα βάλε προσοχή, θα καταλάβεις: Για να σωθεί ο κόσμος, πρέπει να σταυρωθεί ο Χριστός· για να σταυρωθεί ο Χριστός, πρέπει ένας να τον προδώσει... Βλέπεις το λοιπόν πως, για να σωθεί ο κόσμος, ο Ιούδας είναι απαραίτητος· πιο απαραίτητος από κάθε άλλον απόστολο. Ένας απόστολος να λείψει, δεν πειράζει· αν λείπει όμως ο Ιούδας, τίποτα δε γίνεται... Ύστερα από το Χριστό, αυτός είναι ο πιο απαραίτητος... Κατάλαβες;

— Ιούδας εγώ δε γίνουμαι! Ξανάπε ο Παναγιώταρος, μαλάζοντας μέσα στη φούχτα του το σπασμένο αυγό. Θέτε να με κάμετε Ιούδα, εγώ δε θέλω, τέλειωσε!

— Παναγιώταρέ μου, έλα, κάμε μας το χατίρι, είπε κι ο δάσκαλος· γίνου Ιούδας και θα μείνει τ' όνομά σου αθάνατο.

— Κι ο γερο-Λαδάς σε παρακαλεί, είπε κι ο καπετάνιος σφουγγίζοντας τα χείλια του· και για τα λεφτά, λέει, που του χρωστάς, δε θα σε ζορίσει· θα σου χαρίσει κιόλα, λέει, τους τόκους...

— Μην ανακατεύεσαι στις ξένες δουλειές, καπετάνιο! τσίριζε ο γερο-τσιφούτης αγριεμένος. Εγώ δε μίλησα· κάνε, Παναγιώταρε, ό,τι σε φωτίσει ο Θεός, εγώ τόκους δε χαρίζω!

Σώπασαν. Ακούστηκε τότε η βαριά ανάσα του Παναγιώταρου, που λαχάνιαζε, σα ν' ανέβαινε σε βουνό.

— Ας μη χασομερούμε, είπε πάλι ο καπετάνιος, αφήστε τον άνθρωπο να το γυρίσει στο μυαλό του, να το χωνέψει, αυτά δε γίνονται έτσι στο ποδάρι. Δεν είναι μικρό πράμα να γενείς Ιούδας, το πράμα θέλει νου και ρακή, που λέει ο λόγος. Πού 'ναι ο Μανολιός να τελειώνουμε;

— Τον είδαμε να γλυκοκουβεντιάζει με την αρραβωνιαστικιά του το Λενιό· πού να ξεκολλήσει! είπε πάλι ο Γιαννανιός.

— Εδώ είμαι, είπε κατακόκκινος ο Μανολιός, που είχε μπει κρυφά και στέκουνταν στο απόγνω. Στους ορισμούς σας, άρχοντες και προεστοί.

— Έλα, Μανολιό μου, έκαμε ο παπάς κι η φωνή του έσταζε μέλι· έλα, να 'χεις την ευχή μου!

Ο Μανολιός ζύγωσε, φίλησε το χέρι του γέροντα. Ήταν ένας νέος άντρας ζανθός, ντροπαλός, φτωχοντυμένος. Μύριζε θυμάρι και γάλα· και τα γαλαζία μάτια του είχαν ανείπωτη παρθενιά.

— Ο πιο βαρύς κλήρος έπεσε απάνω σου, Μανολιό, είπε ο γέροντας μ' επίσημη φωνή. Ο Θεός εσένα διάλεξε να ζωντανέφεις με το κορμί σου, με τη φωνή σου, με τα δάκρυά σου, τα ιερά λόγια... Εσύ θα βάλεις τον ακάνθινο στέφανο, εσύ θα μαστιγωθείς, εσύ θα σπικώσεις τον Τίμιο Σταυρό και θα σταυρωθείς. Από τα σήμερα ως του χρόνου, τη Μεγάλη Βδομάδα, ένα πρέπει να 'χεις στο νου σου, Μανολιό μου, ένα μονάχα: πώς να γίνεις άξιος να σπικώσεις το φοβερό βάρος του σταυρού.

— Δεν είμαι άξιος... μουρμούρισε ο Μανολιός κι έτρεμε.

— Κανέννας δεν είναι άξιος, μα εσένα διάλεξε ο Θεός.

— Δεν είμαι άξιος, μουρμούρισε πάλι ο Μανολιός· είμαι αρραβωνιασμένος, άγγιξα γυναίκα, έχω την αμαρτία στο νου μου, σε λίγες μέρες παντρεύομαι... Πώς μπορώ εγώ να σπικώσω το φοβερό βάρος του Χριστού;

— Μην αντιστέκεσαι στο θέλημα του Θεού, έκαμε ο παπάς με αυστηρότητα· όχι, δεν είσαι άξιος, μα η θεία χάρη συχωράει, χαμογελάει και διαλέγει· εσένα διάλεξε, σώπα!

Ο Μανολιός σώπασε, μα η καρδιά του χτυπούσε να σπάσει από χαρά και τρομάρα. Κοίταζε από το παράθυρο· ο ιάμπος πέρα απλώνουνταν γαληνός, μουσικεμένος, καταπράσινος, η φιχάλα είχε σταματήσει, κι ως σήκωσε τη ματιά του ο Μανολιός, ανατινάχτη χαρούμενος: μέγα ουρανοδόξαρο είχε κρεμαστεί, όλο σμαράγδι, ρουμπίνι και χρυσάφι, στον αγέρα κι έσμιγε τον ουρανό με τη γης.

— Ας γίνει το θέλημά του, είπε ο Μανολιός πιθώνοντας φαρδιά την παλάμη του απάνω στο στήθος.

— Ας ζυγώσουν τώρα κι οι τρεις απόστολοι, πρόσταξε ο γέροντας· έλα και συ, Παναγιώταρε, μην αγριεύεις· δε θα σε φάμε. Ζυγώστε να πάρετε την ευική.

Ζύγωσαν κι οι τέσσερεις και παρατάχτηκαν δεξά και ζερβά

του Μανολιού. Ο γέροντας άπλωσε τα χέρια του απάνω από τα κεφάλια τους.

— Με την ευχή του Θεού, είπε. Πνέμα Κυρίου να φυσήξει απάνω σας· κι όπως φουσιώνουν την άνοιξη τα δέντρα κι ανοίγουν, όμοια ν' ανοίξουν, ας είναι και κούτσουρα, οι καρδιές σας! Και να γίνει το θάμα, να σας βλέπουν τη Μεγάλη Βδομάδα οι πιστοί και να λεν: «Τούτος είναι ο Γιαννακός, ο Κωσταντής, ο Μιχελής; Όχι! Όχι! Τούτος είναι ο Πέτρος, ο Ιάκωβος, ο Ιωάννης». Και να συντηρούν το Μανολιό με τον ακάνθινο στέφανο ν' ανεβαίνει το Γολγοθά και να τους πιάνει τρόμος. Και να σαλεύει πάλι η γης, να σιοτεινιάζει ο ήλιος, να σκίζεται το καταπέτασμα του ναού μέσα στην καρδιά τους. Και να γεμίζουν τα μάτια κλάματα, να καθαρίζουν και να βλέπουν ξαφνικά πως όλοι είμαστε αδέρφια! Και να αναστηθεί ο Χριστός όχι πια στο περιαύλι της εκκλησίας παρά μέσα στην καρδιά μας. Αμήν!

Οι τρεις απόστολοι και ο Μανολιός ένωσαν να περεχύνει τα κορμιά τους κρύος ιδρώτας· τα γόνατά τους λύγισαν. Σα να ζυγαριάστηκε απάνω από τις φυχές τους ένα γεράκι και τρόμαξαν· κουνήθηκαν άθελα τα χέρια τους κι έσμιξαν· έγιναν μια αλυσίδα, όλοι μαζί, ενωμένοι στον κίντυνο. Και μονάχα ο Παναγιώταρος έσφιξε τη γροθιά του και δεν ήθελε να σμίξει· κοίταζε κατά την πόρτα και βιάζονταν.

— Πηγαίνετε τώρα, τους είπε ο γέροντας, στην ευχή του Χριστού· καινούρια στράτα ανοίγεται μπροστά σας δύσκολη πολύ, σφίχτε τις ζώνες σας, κάντε το σταυρό σας, ο Θεός βοηθός!

Είπε, κι ένας ένας προσκυνούσε το γέροντα, χαιρετούσε τους προεστούς και γλίστραε από την πόρτα. Σηκώθηκαν και οι προεστοί, τέντωσαν τα πόδια τους, τα μπράτσα τους, να ξεμουδιάσουν.

— Με τη δύναμη του Θεού, είπε ο άρχοντας, όλα καλά τέλειωσαν· καλά τα κατάφερες, μας έβγαλες ασπροπρόσωπους. Την ευχή σου!

Μα την ώρα που οι προεστοί δρασκέλιζαν το κατώφλι,

ο καπετάν Φουρτούνας χτύπησε τα μεριά του και ξέσπασε στα γέλια:

— Πωπώ! Ξεχάσαμε να διαλέξουμε και τη Μαγδαληνή!

— Μη χολοσιάς, καπετάνιο, έιαμε ο γερο-άρχοντας καταπίνοντας το σάλιο του· εγώ θα την καλέσω στο αρχοντικό μου και θα της μιλήσω. Λέω να την καταφέρω... πρόσθεσε χαμογελώντας.

— Αν είναι να μαγαρίσεις μαζί της, άρχοντά μου, είπε ο γέροντας, κάμε το, σα δε φοβάσαι το Θεό, προτού να της μιλήσεις· άμα πια γίνει Μαγδαληνή, καταλαβαίνεις, είναι μεγάλη αμαρτία.

— Καλά που μου το πες, γέροντά μου, είπε ο άρχοντας και ανάσανε, σα να γλίτωσε από μέγα κίνδυνο.

«Ανάθεμά μας όλους», μουρμούριζε ο καπετάν Φουρτούνας σαν έμεινε πια μοναχός και κατηφόριζε, ακουμπώντας βαριά στο ραβδί του, κατá το κιονάκι, όπου τον είχε καλεσμένο το μεσημέρι ο Αγάς, να φάνε και να πιούνε. «Αυτά τα πράγματα, μωρέ, θένε καθαρή καρδιά, κι εμείς είμαστε Σόδομα και Γόμορρα.

»Ο παπάς; Φαταούλας, άνοιξε σπετσαρία, τη λέει εκκλησιά και πουλάει το Χριστό με το δράμι· γιαινεί, λέει ο κομπογιαννίτης, όλες τις αρρώστιες. “Τι αρρώστια έχεις εσύ;” “Είπα φέματα”. “Ένα δράμι Χριστό, τόσα γρόσια”. “Έκλεφα”. “Ενάμισι δράμι Χριστό, τόσο”. “Εσύ;” “Σιότωσα”. “Α, βαριά αρρώστια, κακομοίρη”. “Θα πάρεις το βράδυ, πριν να κοιμηθείς, πέντε δράμια Χριστό, κοστίζει πολύ, τόσο”. “Δεν ιάνει παραιάτω, γέροντά μου;” “Είναι η ταρίφα· πλέρωσε, αλλιώς θα πας στον πάτο της Κόλασης”. Και του δείχνει τις ζωγραφίες που ‘χει στο μαγαζί του και που παρασταίνουν την Κόλαση, με φωτιές και καμάνια και διαόλους, κι ο πελάτης τρέμει κι ανοίγει τη σακούλα...

»Ο γέρο-Πατριαρχέας; Όρθιος χοίρος, κοιλιά από τη φτέρνα ως την κορφή· και το κεφάλι του ακόμα είναι γεμάτο άντερα. Αν βάλεις από τη μια μεριά του τα όσα έφασε στη

ζωή του κι από την άλλη τα όσα ξέρασε από το στόμα του ή από κάτω, θα σπικωθούν δυο θεόρατα βουνά, όλο βρόμα. Έτσι θα παρουσιαστεί μεθαύριο, με τα δυο βουνά δεξιά ζερβά του, στο Θεό.

»Ο Χατζη-Νικολής, ο δάσκαλος; Μισή μερίδα ο καικομοίρης, φτωχός, ασκητιμούρης, φοβητσάρης, με τα γυαλάκια – και θαρρεί πως είναι Μέγας Αλέξαντρος. Φοράει το λοιπόν χάρτινη περικεφαλαία και γεμίζει τα μυαλά των παιδιών με χάρτινες περικεφαλαίες. Τι περιμένεις; Δάσκαλος.

»Ο γερο-Λαδάς; Τσιφούτης, αφιλότιμος, καικομοίρης, κάθεται απάνω στα βαρέλια του που 'ναι γεμάτα κρασί, στα πιθάρια του με το λάδι και στα σακιά του το αλεύρι και πεθαίνει της πείνας. Αυτός είναι που είπε στη γυναίκα του ένα βράδυ που 'χε μουσαφिरαίους: «Γυναίκα, φήσε αυγό, θα φάμε εφτά». Ζει πεινασμένος, διφασμένος, γυμνοκώλης, ξυπόλυτος – γιατί; Για να φοφήσει πλούσιος! Φτου να χαθεί!

»Αν ρωτάς δα και για μένα; Του σκιοινιού και του παλουκιού. Χρειάζεσαι τσιμπίδα, να μη λερωθείς. Και τι δεν έχω φάει, πιει, κλέφει, σιοτώσει, μοιχέφει στη ζωή μου! Πότε τα πρόφτασα όλα; Μωρέ, γεια στα χέρια μου, στα πόδια μου, στο στόμα μου, στα μεριά μου· καλά δούλεφαν, να 'χουν την ευική μου!»

Μονομιλούσε ο καπετάν Φουρτούνας, χτυπούσε το ραβδί του στις πέτρες και κατηφόριζε. Είχε βγάλει το σκούφο του και τον κρατούσε στο χέρι, γιατί είχε ανάφει. Στάθηκε ομπρός στο κονάκι του Αγά, έφτυσε· έτσι το συνηθούσε πάντα, να βγάνει το άχτι του· σα να 'φτυνε αλάκερη την Τουρκιά, σα να σήκωνε μια μικρή μικρή παντιέρα της λευτεριάς και γίνονταν μια στιγμή λεύτερος.

Έφτυσε, έβγαλε το άχτι του κι ύστερα χτύπησε την πόρτα· κατάπιε το σάλιο του ευχαριστημένος· καλά θα φάει, καλά θα πιει, καλός άνθρωπος ήταν ο Αγάς, χουβαρντάς, και θα δέσουν πάλι με τις πετσέτες σφιχτά τα κεφάλια να μην κρεπάσουν και θα πίνουν με τα νεροπότηρα τη ρακίη.

Τσόικαρα αιούσθηκαν στην αυλή, μικρά βηματάκια, η πόρτα άνοιξε· η γριά σιλάβα του Αγά, η Μάρθα η καμπουρίτσα, καλωσόρισε με ξινισμένα μούτρα τον καπετάνιο.

— Αν πιστεύεις στο Χριστό, καπετάνιο, του κάνει, μη μεθύσετε πάλι, δε βαστώ πια· δε βαστώ!

Ο καπετάνιος γέλασε· χάδεφε απαλά την καμπουρίτσα της.

— Έγνοια σου, κυρα-Μάρθα μου, δε θα μεθύσουμε· κι αν μεθύσουμε, δε θα κάμουμε εμετό· κι αν κάμουμε εμετό, θα μας φέρεις εσύ τη λειάνη, να μη λερώσουμε τον οντά. Έχεις το λόγο μου.

Είπε, και δρασιέλισε καμαρωτά το κατώφλι.

II

Κατά το δειλινό

οι τρεις διαλεγμένοι απόστολοι μαζί με το Μανολιό πήραν κατά τη λιμνούλα, τη Βοϊδομάτα, απόζω από το χωριό, να σεριανίσουν και να τα πούνε. Αποζητούσαν τη μοναξιά, τη διαχυτική σιωπή, την ήσυχη κουβέντα, γιατί ένιωθαν κι οι τέσσερεις βάρος γλυκό και μυστική ανατριχίλα, σα να 'χαν μεταλάβει.

Η φιχάλα είχε ξεκόψει, τα δέντρα κι οι πέτρες γυάλιζαν, μύριζε το χώμα κι ένας κούκος λάλησε, κοροϊδευτικά και χαρούμενα. Ο ήλιος είχε αρχοντικά γλυκάνει τη δύναμή του και χάδευε σπλαχνικά τη γης με απύρωτο χέρι· γλύκα και τρυφεράδα, οι στάλες τρεμόπαιζαν ακόμα στα φύλλα, μέσα στο μαλακό κι αποβροχάρικον αγέρα γελούσε κι έιλαιγε ο κόσμος.

Κάμποση ώρα οι τέσσερεις σύντροφοι προχωρούσαν αμίλητοι· είχαν μπει τώρα στα μουσικεμένα μονοπάτια ανάμεσα στα περιβόλια, οι μουσμουλιές είχαν ανθίσει, και μέσα από βαθυπράσινες φυλλωσιές φεγγοβολούσαν οι λεμονανθοί. Σα να μην είχε ακόμα αναστηθεί ο Χριστός, κι όλη η γης, φορτωμένη λουλούδια και δάκρυα, μοσκοβόλαε σαν επιτάφιος. Άνεμος χλιαρός, φουσκοδεντρίτης φουσούσε, κι όλα τα ιλαριά, και τα πιο ταπεινά, φούσκωναν κι αναγάλλιαζαν.

Πρώτος ο Κωσταντής άνοιξε το στόμα και μίλησε:

απύρωτος: που δεν ζεστάθηκε ακόμη, που είναι ακόμη κρύος

— Βαρύ φορτίο έριξε στους ώμους μας ο γέροντας, είπε με σιγανή φωνή. Ο Θεός να μας βοηθήσει να τα βγάλουμε πέρα. Την περασμένη φορά, θυμάστε, αυτός που έκανε το Χριστό ήταν ο μαστρο-Χαραλάμπης, άνθρωπος νοικοκύρης και καλός φαμελίτης· μα τόσο πάσκισε ν' ακολουθήσει τ' αχνάρια του Χριστού, τόσο αγωνίστηκε ολάνερο το χρόνο να γίνει άξιος να σπικώσει το σταυρό, που στο τέλος το μυαλό του σάλεψε· και την ίδια μέρα της Λαμπρής έβαλε το ακάνθινο στεφάνι, πήρε στον ώμο του το σταυρό, παράτησε τα πάντα και πήγε στο μοναστήρι του Αϊ-Γιώργη του Σουμελά, πέρα στην Τραπεζούντα, και καλογέρεψε. Κι η φαμίλια του ρήμαξε, πέθανε η γυναίκα του, και τα παιδιά του γυρίζουν τώρα στο χωριό και ζητιανεύουν. Τον θυμάσαι, Μανολιό, το μαστρο-Χαραλάμπη;

Μα ο Μανολιός σώπαινε· άκουγε τα λόγια του Κωσταντή, κι ο νους του ήταν βυθισμένος σε συλλογή· πλαντούσε ο λαιμός του και δεν μπορούσε να μιλήσει. Ότι από μικρό παιδί λαχτάριζε, ό,τι είχε πεθυμήσει τόσες νύχτες καθούμενος στα πόδια του γέροντά του του Μανασή κι ακούγοντας τους βίους και τα θάματα των αγίων, τώρα ο Θεός του το στέλνει. Ν' ακολουθήσει τ' αχνάρια των αγίων μαρτύρων, να πετάξει από πάνω του τη σάρκα, να σιοτωθεί για την πίστη του Χριστού και να μπει στην παράδεισο κρατώντας τα σύνεργα του μαρτυρίου — ακάνθινο στέφανο, σταυρό και πέντε καρφιά...

— Λες να παλαβώσουμε κι εμείς; έκαμε ο Μιχελής χαμογελώντας περιπαιχτικά· μα μέσα του ένιωθε μια παράλογη, απροσδιόριστη ανησυχία. Λες να το πιστέφουμε πως είμαστε απόστολοι; Θεέ μου, φύλαγε!

— Ξέρω κι εγώ; αποκρίθηκε ο Γιαννακός κουνώντας την ηλιοιαμένη κεφαλα του· ο άνθρωπος είναι, μαθές, ντελικάτη μηχανή, εύκολα ξεχαρβαλώνει. Μια βίδα να λασιάρει...

Είχαν φτάσει πια στη Βοϊδομάτα, στάθηκαν. Σιούρα πράσινα νερά, πυκνά καλάμια, αγριόπαπιες. Δυο πελαργοί σπικώθηκαν και πέταξαν αργά, ήσυχα, απάνω από τα κεφάλια τους. Ο ήλιος έγερνε πια να βασιλέψει.

Κοίταζαν την απόβραδη, απόκοσμη λίμνη, μα κανέννας δεν την έβλεπε· ο νους τους ήταν αλάργα, κυριεμένος από ασυνήθιστες έγνοιες. Σώπαιναν. Τέλος ο Γιανναϊός άνοιξε το στόμα:

— Αλήθεια, Κωσταντή, δύσκολο χρέος, ζόριο περίσσια, είπε. Έχω πάρει —ήμαρτον, Θεέ μου!— καιές συνήθειες, τώρα πώς να τις χαλάσω; Μην κλέβεις, λέει, στο ζύγι, μην ανοίγεις τα ξένα γράμματα... Εύκολο πράμα το θαρρεί ο παπάς... Μα αν δεν κλέβεις στο ζύγι, πώς θα κάμεις λεφτά, να γίνεις και συ άνθρωπος μια μέρα; Κι αν δε διαβάζω τα ξένα γράμματα, δε μου λες, πώς θα περνάει και μένα η ώρα μου; Από την εποχή που μου αφήκε χρόνους η μακαρίτισσα η γυναίκα μου, έχω πάρει αυτή τη συνήθεια. Κι όχι για καιό, Θεός φυλάξοι! παρά από σειλέτι... Αυτή πια η χαρά μου απομένει, και το γαϊδουράκι μου, καλή του ώρα! Άλλες χαρές δεν έχω. Σα γυρίζω από τη βόλτα στα χωριά, μανταλώνουμαι στο φτωχικό μου, βράζω νερό και ξεκολνώ τα γράμματα στον αχνό... Τα διαβάζω, μαθαίνω τι κάνει ο ένας κι ο άλλος χωριανός, κι ύστερα τα ξανακολνώ και το πρωί τα μοιράζω. Και τώρα σου λέει ο παπάς... Μωρέ, δύσκολο ο κόρακας να γίνει περιστέρι — ο Θεός να μου συχωρέσει!

Ο Μιχελής χαμογέλασε, ευχαριστημένος με τον εαυτό του, και χάδεφε το λιγνό του κοραϊκάτο μουστάκι. Αυτός δεν έιλεβε, δε διάβαζε τα ξένα γράμματα, κανένα κουσούρι δεν του βρήκε ο παπα-Γρηγόρης, και ιαμάρωνε. Έβγαλε την ταμπαιέρα του, έδωκε στους συντρόφους κι άρχισαν κι οι τέσσερεις να στρίβουν μεγάλα, χορταστικά τσιγάρα· άναφαν, ρούφηξαν, γαλήνεφαν όλοι.

Ο Μιχελής δεν μπόρεσε να κρατήσει το ιαμάρι του:

— Εγώ, είπε ο γέροντας να μην αλλάξω ιαμιά από τις συνήθειές μου· κι έτσι που 'μαι, λέει, δε θα ντροπιάσω τον απόστολο.

Μα ως ξεστόμισε τα λόγια τούτα, κοικίνισε, γιατί ντράπηκε· μα τα λόγια πια είχαν φύγει.

Ο Μανολιός στράφηκε, τον κοίταζε με αυστηρότητα· έκαμε να μη μιλήσει, ήταν, μαθές, ο Μιχελής ο γιος του αφεντικού του,

μα θυμήθηκε πως από σήμερα δεν ήταν μονάχα ο Μανολιός, ήταν κάτι πιο βαθύ, πιο μεγάλο, πήρε κουράγιο.

— Κι όμως, είπε, ποιος ξέρει, αφεντικό, αν δεν πρέπει κι η αφεντιά σου ν' αλλάξεις πολλές σου συνήθειες. Να τρως πιο λίγο – συλλογίσου πόσοι στο χωριό πεινούν· να μην κάνεις τόσα λούσα, κοντοβράκι τσόχινο, κεντημένο μεϊντάνι, τουζλούκια της ώρας – συλλογίσου πόσοι τουρτουρίζουν το χειμώνα γυμνοί... Και ν' ανοίγεις κάπου κάπου τα κελάρια του αρχοντικού σου να δίνεις και στους φτωχούς... Σου περισσεύουν, δόξα σοι ο Θεός.

— Κι αν το μυριστεί ο γέρος μου πως κάνω ελεημοσύνες; έκαμε ο Μιχελής φοβισμένος.

— Είσαι είκοσι πέντε χρονών, άντρας ξετελεμένος, δεν είσαι μωρό, αποκρίθηκε ο Μανολιός. Κι ύστερα, πάνω από τον κύρη σου είναι ο Χριστός· αυτός είναι ο αληθινός πατέρας· αυτός προστάζει.

Ο Μιχελής στράφηκε και κοίταξε τον παραγιό του το Μανολιό, ξαφνιασμένος· πρώτη φορά του μιλούσε τόσο θαρρετά... «Το πήρε απάνω του, θαρρώ, που τον έκαμαν Χριστό», συλλογίστηκε. «Θα βάλω τον πατέρα μου να του μαζέψει τα λουριά». Πετάξε το τσιγάρο του νευριασμένος και δε μίλησε.

— Πρέπει να πάρουμε ένα Ευαγγέλιο, είπε ο Κωσταντής· εγώ αυτό καταλαβαίνω. Να δούμε ποιο δρόμο να βαδίσουμε.

— Εμείς έχουμε ένα μεγάλο Ευαγγέλιο, του παππού, έκαμε ο Μιχελής. Είναι σταχωμένο με σανίδια και χοιροπέτσι· το κάθε του ξώφυλλο είναι σαν καστρόπορτα· κι έχει και κλειδαριά κι ένα βαρύ κλειδί· το ανοίγεις και θαρρείς πως μπαίνεις σε μια μεγάλη πολιτεία. Κάθε Κυριακή να μαζευόμαστε σπίτι να το διαβάζουμε.

— Κι εγώ πρέπει να 'χω ένα στο βουνό, είπε ο Μανολιός. Ως τώρα σεικλετίζουμεν στη μοναξιά, έπαιρνα ξύλα, σιάλιζα κουτάλια, μπαστούνια, ταμπακιέρες, αγίους, τράγους, ό,τι μου κατέβαινε... Έχανα τον καιρό μου. Μα τώρα...

σταχώνω, μτχ. σταχωμένος: καλύπτω

Σώπασε κι έπεσε πάλι σε συλλογή.

— Κι εγώ όταν γυρίζω με το γαϊδουράκι μου τα χωριά και καθίζω κάτω από ιανένα πλάτανο να ξεποστάσω, δε θα 'ταν άσκημο να 'χα κι εγώ ιανένα Ευαγγελιάκι και να το διάβαζα. Θα πεις, δε θα καταλάβαινα και πολλά πράματα, μα δεν πειράζει' ό,τι αρπάζω.

— Σε μένα, σε μένα χρειάζεται και πιο πολύ, πετάχτηκε ο Κωσταντής. Όταν αρχίζει τις φωνές η γυναιίκα μου και ανάβει το αίμα μου, να το ανοίγω, να γαλινεύω. Τι 'ναι τα πάθη μου, να συλλογιέμαι, τι 'ναι τα μαρτύριά μου μπροστά στα Πάθη του Χριστού; Αλλιώς... να με συμπαθάς, Γιαννακό, είναι αδερφή σου, μα δεν υποφέρεται. Μια φορά μου χύθηκε με το πιρούνι να μου βγάλει το μάτι' προχτές ακόμα άρπαξε το τσουιάλι, όπου έβραζε η φάβα, και με κυνηγούσε να με περεχύσει. Έλεγα: ή θα με σκοτώσει ή θα τη σκοτώσω' μα τώρα θα διαβάζω Ευαγγέλιο και δεν πάει να φωνάζει!

Γέλασε ο Γιαννακός.

— Καιομοίρη Κωσταντή, είπε με συμπόνια, ένας Θεός το ξέρει πόσο σε λυπάμαι' μα κάνε υπομονή. Μια γυναιίκα πέφτει στο μερτικό του κάθε ανθρώπου' κουκλώσου τη και σώπα.

— Το καιό, είναι, εξακιολούθηκε ο Κωσταντής, που με δυσκολία συλλαβίζω' γκιρεμίζουμε από το ένα γράμμα στο άλλο και σπάζω το κεφάλι μου.

— Δεν πειράζει, βεβαίωσε ο Μανολιός, καλύτερα' διαβάξεις μια συλλαβή και καταλαβαιίνεις όλη τη λέξη. Κι οι απόστολοι ήταν άνθρωποι απλοί κι αγράμματοι, οι περισσότεροι φαράδες.

— Κάτεχε γράμματα ο απόστολος Πέτρος; ρώτησε με λαχτάρα ο Γιαννακός.

— Δεν ξέρω, αποκρίθηκε ο Μανολιός, δεν ξέρω, Γιαννακό μου' να ρωτήσουμε το γέροντα.

— Να τον ρωτήσουμε κι αν πουλούσε τα φάρια που έπιανε ή αν τα μοίραζε στους φτωχούς, μουρμούρισε ο Γιαννακός. Γιατί, σίγουρα, δεν έκλεβε αυτός στο ζύγι - μα πουλούσε; Αυτό είναι το ζήτημα. Πουλούσε ή χάριζε;